

	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2013, Issue 3, Volume 29, Pages 125-130. ISSN 1857-1999 Submitted: 12. 6. 2013 Accepted: 15.9. 2013 Published: 15.10. 2013</p>
---	---

**TRIBUNA DISCUȚIONALĂ
THE TRIBUNE OF DISCUSSION
ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА**

**APLICABILITATEA PRINCIPIULUI UNIVERSALITĂȚII ȘI EGALITĂȚII
ÎN EXERCITAREA DREPTURILOR POLITICE ALE CETĂȚENILOR
REPUBLICII MOLDOVA**

**APPLICATION OF PRINCIPLE OF UNIVERSALITY IN EXECUTION
OF POLITICAL RIGHTS OF CITIZENS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

**ПРИМЕНЕНИЕ ПРИНЦИПА УНИВЕРСАЛЬНОСТИ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ
ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРАВ ГРАЖДАН МОЛДОВЫ**

Ion CIOBANU *
Svetlana TIZU **

ABSTRACT:

**APPLICATION OF PRINCIPLE OF UNIVERSALITY IN EXECUTION OF POLITICAL
RIGHTS OF CITIZENS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Universality is a fundamental constitutional principle pertaining to the recognition of the human rights and freedoms. It's necessary to mention that the principle of universality can't be found between general principles, but asserts as a principle branch. This concept is principle branch of constitutional law, fundamental branch of contemporary law system which reflects, inter alia, legal status of a citizen. Nowadays, it's allowed and recognized that the rights and freedoms are universal and indivisible. The principle of universality is conjugated with other fundamental principles as: the right of each person to know his rights and obligations, equal rights of citizens, compliance of international treaties, etc. Universality of fundamental rights, freedoms and obligations – as fundamental constitutional principle - is enshrined in article 15 of Constitution of the Republic of Moldova, where is showed that citizens of the Republic of Moldova have the rights and freedoms enshrined in Constitution and other laws and have obligations provided by them.

Key words: human rights, principle of universality, equal, constitutional law, international treaties, constitution.

JEL Classification: K30, K39, F52

* **CIOBANU Ion** – Doctor în drept, lector superior, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți (Bălți, Republica Moldova). / **CIOBANU Ion** – Doctor of law, university lecturer at Baltzy State University „Alecru Russo” (Baltzy, The Republic of Moldova). / **ЧОБАНУ Ион** – Кандидат юридических наук, старший преподаватель Бельцкого Государственного Университета им. «Алеку Руссо» (Бельцы, Республика Молдова).

* **TIZU Svetlana** - Audient al Institutului Național al Justiției (Chișinău, Republica Moldova). / **TIZU Svetlana** - Fellow of the National Institute of Justice (Kishinev, Republic of Moldova). / **ТИЗУ Светлана** - Слушатель Национального института юстиции (Кишинев, Республика Молдова).

АННОТАЦИЯ:
**ПРИМЕНЕНИЕ ПРИНЦИПА УНИВЕРСАЛЬНОСТИ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ
 ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРАВ ГРАЖДАН МОЛДОВЫ**

Универсальность является одним из основополагающих конституционных принципов, связанных с признанием основных прав и свобод человека. Следует отметить, что универсальность не находится в общих принципах права, а является неотъемлемым принципом ветви публичного права. Эта концепция лежит в отрасли конституционного права, как основная составляющая ветвь современной правовой системы, которая отражает, среди прочего, правовой статус граждан. В настоящее время, всеми признан факт что права и свободы являются универсальными и неделимыми. Принцип универсальности находится в сочетании с другими основополагающими принципами, такими как: право граждан знать свои права и обязанности, равенство в правах, соблюдения международных договоров и т.д.

Универсальность прав, свобод и обязанностей - как фундаментальный конституционный принцип - закреплен в ст. 15 Конституции, которая гласит, что граждане Республики Молдова пользуются правами и свободами, закрепленными в Конституции и других законах и содержащиеся в нем обязательства.

Ключевые слова: права человека, принцип универсальности, равенство, конституционное право, международные договоры, конституция.

JEL Classification: K30, K39, F52

УДК: 342.72/.73

REZUMAT:
**APLICABILITATEA PRINCIPIULUI UNIVERSALITĂȚII ȘI EGALITĂȚII ÎN EXERCITAREA
 DREPTURILOR POLITICE ALE CETĂȚENILOR REPUBLICII MOLDOVA**

Universalitatea este unul dintre principiile constituționale fundamentale referitoare la recunoașterea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Ar trebui de remarcat, că universalitatea nu se regăsește în principiile generale de drept, și este un principiu esențial al ramurii de drept public. Acest concept este baza dreptului constituțional, ca principala componenta a sistemului legislativ modern, care reflectă, printre altele, statutul juridic al cetățenilor. În prezent, toți recunosc că drepturile și libertățile sunt indivizibile și universale. Principiul universalității este în conexiune cu alte principii fundamentale, precum dreptul cetățenilor de a își cunoaște drepturile și responsabilitățile, egalitatea de drepturi, respectarea tratatelor internaționale etc.

Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor, ca un principiu constituțional fundamental, consacrat în art. 15 din Constituție, prevede că cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și libertățile consacrate în Constituție și alte acte normative, cât și de obligațiile cuprinse în aceasta.

Cuvinte cheie: drepturile omului, principiul universalității, egalitatea, drept constituțional, tratate internaționale, Constituția.

JEL Classification: K30, K39, F52

CZU: 342.72/.73

Drepturile omului au un caracter general și universal, fiind recunoscute ca obiect de preocupare a tuturor statelor lumii. În acest context, universalitatea și egalitatea constituie principii constituționale fundamentale ce țin de recunoașterea drepturilor și libertăților omului.

Așadar, comunitatea internațională tratează drepturile omului într-un mod global (universal), indisociabil, interdependent, echitabil și echilibrat.

Prof. A. Smochină opinează că caracterul universal al drepturilor omului se evidențiază ca un element armonizator în elaborarea unui standard (norme) minim în contextul reglementărilor. Republica Moldova a acceptat acest caracter și s-a obligat să-l traducă în legi și să-l aplice, asumânduși răspunderea de a respecta principiile fundamentale general-valabile ale

dreptului internațional în domeniul drepturilor omului¹.

Prof. Victor Popa consideră că *acest principiu poate fi considerat pilon principal al construcției drepturilor și libertăților fundamentale, deoarece există un sistem de protecție internațională a individului drepturile căruia s-au încălcat*.²

În doctrina juridică, noțiunea de principiu presupune *Idei generale, postulate călăuzitoare sau precepte directoare care stau la baza întregului sistem de drept dintr-o țară, orientând reglementările juridice și aplicarea dreptului*.³

Desigur, există o multitudine de definiții ale noțiunii de *principii ale dreptului*, însă toate sunt convergente în ceea ce privește procesul de întemeiere, orientare și realizare a dreptului pozitiv.

Este necesar de menționat că **principiul universalității** nu se regăsește în cadrul principiilor generale, dar mai curînd se afirmă ca principiu ramural.

Dr. Elena Botnari enumeră principiile generale ale dreptului R. Moldova, după cum urmează: **principiul justiției** (descendente: echitatea sau dreptatea socială, separarea puterilor în stat etc.); **principiul libertății** (descendente: buna credință, pluralismul politic); **principiul egalității** (descendente: legalitatea, nediscriminarea, asigurarea bazelor legale de funcționare etc.); **principiul responsabilității** (descendente: *pacta sunt servanda*, răspunderea pentru vină etc.); **principiul unității** (descendente: unitatea drepturilor și îndatoririlor juridice, democratismul, internaționalismul, solidaritatea etc.); **principiul ierarhiei** (descendente: cooperarea, supremația Constituției, întâietatea dreptului comunitar etc.).⁴

În opinia noastră, **universalitatea** constituie un principiu ramural al dreptului constituțional,

¹ Hotărârea Parlamentului cu privire la aderarea RSS Moldovenești la Declarația Universală a Drepturilor Omului și ratificarea pactelor internaționale ale drepturilor omului din 28 iulie 1990. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*, ediție oficială, vol. I, Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p. 9-10. Negru Boris et.al. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Arc, 2012, p. 83.

² Popa Victor. *Dreptul public*. Chișinău: Editura Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, p. 305-306.

³ Botnari Elena. *Introducere în studiul dreptului: Teoria Generală a Dreptului*. Note de curs. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2011, p. 36.

⁴ Ibidem., p.40.

ramură fundamentală a sistemului de drept contemporan care reflectă, printre altele, statutul juridic al cetățeanului.

Internaționalizarea drepturilor și libertăților fundamentale și-a depus amprenta și asupra principiilor în baza cărora acestea sunt reglementate.⁵

Actualmente, este admis și recunoscut că drepturile și libertățile sunt **universale și indivizibile**.⁶

După cum menționează autorul Cristian Ionescu, *analiza constituțiilor moderne relevă existența unor formule stereotipe, a unor proceduri foarte asemănătoare, chiar dacă uneori limbajul folosit este întrucâtva schimbat. Constituțiile tind, așadar, să se asemene atât din punctul de vedere al metodologiei tehnico-legislative cât și din cel al formulării unor instituții juridice. Această asemănare între diferitele formulări constituționale este determinată în principal de obiectul de reglementare a normelor și principiilor constituționale (...), printre care menționăm și drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor (...)*.⁷

Sub aspect științific, **universalitatea** drepturilor și libertăților fundamentale poate fi abordată din două puncte de vedere⁸:

- În primul rînd, ea exprimă vocația cetățeanului pentru toate⁹ drepturile și libertățile;

- În al doilea rînd, universalitatea exprimă faptul că toți cetățenii unui stat se bucură de toate aceste drepturi și libertăți.

Autorul Muraru Ioan este de părerea că *desigur, aceasta este o posibilitate juridică, generală și abstractă, recunoscută de către Constituție fiecărui cetățean (...). Constituția răspunde practic exigențelor formulate în preambulurile celor două pacte privitoare la drepturile omului. În aceste pacte plecându-se de la constatarea că recunoașterea demnității*

⁵ Popa Victor. *Op. cit.*, p. 304.

⁶ Muraru Ioan, Tănăsescu Simina. *Drept constituțional și instituții politice*. Ed. A IX. București: Lumina Lex, 2001, p. 184.

⁷ Ionescu Cristian. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2001, p. 207 - 208.

⁸ Bădescu Mihai. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2001, p. 182.

⁹ Universalitatea drepturilor și libertăților este consacrată și în Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948) unde se stipulează că *fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație (art. 2)*.

*inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, justiției și păcii în lume, se recunoaște că aceste drepturi decurg din demnitatea persoanei umane și se impune statelor obligația de a promova respectul universal și efectiv al drepturilor și libertăților omului*¹⁰

Cercetătorul român Mihai Bădescu afirmă în continuare că univesalitatea drepturilor implică și univesalitatea îndatoririlor. De altfel, drepturile și libertățile nu pot exista, nu pot fi exercitate fără existența și a unor obligații corelative, a unor îndatoriri fundamentale. Îndatoririle nu sunt altceva, decât garanții ale exercitării drepturilor pentru că, pentru a avea trebuie mai întâi să crezi, să produci, să depui eforturi.¹¹

Principiul universalității este conjugat și cu alte principii fundamentale precum: *dreptul fiecărui de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, egalitate în drepturi a cetățenilor, respectarea tratatelor internaționale* etc.

Dreptul fiecărui de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle este un principiu consfințit în art. 23 din Constituție. Acest articol stabilește obligația pentru stat de a publica și a face accesibile toate legile și alte acte normative.

Un alt principiu regăsit în Constituție prevede că *dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățeanului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate la care Republica Moldova este parte și dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale și legile interne, prioritate au reglementările internaționale*.¹²

De asemenea, acest principiu poate fi conjugat cu cel de la art. 8 care prevede că *Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, ceea ce la fel servește o garanție a acordării și exercitării setului de drepturi și libertăți unanim recunoscute de comunitatea internațională*.¹³

Astfel, *universalitatea* extinde cultura drepturilor omului asupra tuturor statelor care sunt parte la tratatele sus-numite, iar internaționalizarea drepturilor omului prin introducerea principiului universalității constituie o limitare a suveranității statale în exercitarea drepturilor și libertăților cetățenești.

Pe de altă parte, principiul fundamental al universalității trebuie analizat în coroborare cu alt principiu **de egalitate în drepturi a cetățenilor** prevăzut de art. 16 alin. (2) al Constituției RM și care spune că *toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială*.¹⁴

Standardele internaționale și legislația statelor democratice garantează egalitatea drepturilor omului și cetățeanului, indiferent de: sex, rasă, naționalitate, limbă, origine, situația patrimonială și de serviciu, locul de trai, atitudinea față de religie, convingeri, apartenență la asociații obștești etc. Se interzic orice forme de limitare a drepturilor cetățeanului după criteriile apartenenței sociale, rasiale, naționale, de limbă, profesionale¹⁵.

Univesalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale - ca principiu constituțional fundamental - este consacrat în art. 15 din Constituția Republicii Moldova, unde se arată că *Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea*.

În literatura de specialitate, din categoria drepturilor politice fac parte libertatea conștiinței, libertatea opiniei și a exprimării, secretul corespondenței, dreptul la informație, libertatea întrunirilor, dreptul al asociere¹⁶. Dar apare întrebarea, în acest context, dacă se aplică uniform principiul universalității drepturilor politice asupra tuturor cetățenilor RM sau există derogări de la acest principiu constituțional?

¹⁴ Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1, din 12.08. art. 16 alin. (2).

¹⁵ Azarov A., Reuther W., Hufner K., Cârnaț T., Moșneaga V., Rusnac Gh., Saca V. Drepturile omului: mecanisme de protecție (internaționale și din Republica Moldova). Chișinău, 2007, p. 16.

¹⁶ Goriuc Silvia. Drept constituțional al Republicii Moldova: scheme și culegeri de acte normative cu modificări și compl. pînă în sept. 2010. Chișinău: Elena-V.I., 2011, p. 36.

¹⁰ Muraru Ioan, Tănăsescu Simina. *Op. cit.*, p. 184 - 185.

¹¹ Bădescu M. *Op. cit.*, p. 182.

¹² Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1, din 12.08. art. 4.

¹³ Popa Victor. Dreptul public. Chișinău: Editura Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, p. 306.

Din categoria drepturilor politice menționate mai sus, un interes deosebit trezește exercitarea dreptului la asociere, precum și a dreptului de a alege și de a fi ales.

Așadar, art. 3 al Codului electoral al RM (*Vot universal*) stipulează expres că *Cetățenii Republicii Moldova pot alege și pot fi aleși fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială*. Totodată, art. 13 al Codului electoral al RM include restricții în exercitarea drepturilor electorale. Astfel, exceptând minorii și persoanele care sunt în incapacitate de exercițiu (cetățeni care sunt limitați în exercitarea drepturilor sale), nu pot fi aleși: militarii cu serviciul în termen, persoanele care sînt condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărîre judecătorească definitivă și își ispășesc pedeapsa în instituții penitenciare, precum și persoanele care au antecedente penale nestinse pentru infracțiuni săvîrșite cu intenție, persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărîre judecătorească definitivă Cetățenii Republicii Moldova care, în virtutea funcției pe care o dețin, nu au dreptul să fie membri ai partidelor sau ai altor organizații social-politice, precum și persoanele cu înaltă funcție de răspundere al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova¹⁷.

Așadar, universalitatea drepturilor electorale nu se aplică uniform asupra tuturor cetățenilor Republicii Moldova, ceea ce contravine parțial articolului 15 din Constituția RM.

Un alt exemplu elocvent îl constituie exercitarea dreptului politic de asociere. Astfel, chiar din textul legii supreme al RM desprindem ideea că *Funcțiile publice ai căror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organică*¹⁸. Legea partidelor politic din RM, pe de o parte, garantează universalitatea dreptului la asociere prin interzicerea constituirii și activității partidelor politice în *baza discriminării pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, avere sau origine socială sînt*

*interzise*¹⁹, iar pe de altă parte, același act legislativ interzice unei categorii de cetățeni să devină membri ai formațiunilor social-politice²⁰.

Așadar, concluzionăm că principiul constituțional al universalității drepturilor politice nu poate fi aplicat uniform asupra tuturor categoriilor de cetățeni, fapt care nu este stipulat expres în articolul 15 al legii fundamentale a Republicii Moldova. Acest fapt nu exclude existența principiului universalității, doar că restrînge exercitarea unor drepturi politice (de ex.: dreptul de asociere sau dreptului de vot și a de a fi ales).

În acest context, considerăm că ar fi benefică completarea textului art. 15 cu următorul conținut: *Restricțiile exercitării drepturilor și libertăților ale cetățenilor Republicii Moldova se stabilesc prin lege*.

Bibliografie:

1. Azarov A., Reuther W., Hufner K., Cârnaț T., Moșneaga V., Rusnac Gh., Saca V. Drepturile omului: mecanisme de protecție (internaționale și din Republica Moldova). Chișinău: Periscop, 2007. 476 p.
2. Bădescu Mihai. Drept constituțional și instituții politice. București: Lumina Lex, 2001. 335p.
3. Botnari Elena. Introducere în studiul dreptului: Teoria Generală a Dreptului. Note de curs. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2011. 213p.
4. Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997.
5. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1, din 12.08.
6. Goriuc Silvia. Drept constituțional al Republicii Moldova: scheme și culegeri de acte normative cu modificări și compl. până în sept. 2010. Chișinău: Elena - V.I., 2011. 448 p.
7. Hotărîrea Parlamentului cu privire la aderarea RSS Moldovenești la Declarația Universală a Drepturilor Omului și ratificarea pactelor internaționale ale drepturilor omului din 28 iulie 1990. În: Tratatе internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998), ediție oficială, vol. I, Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998. 544 p.
8. Ionescu Cristian. Drept constituțional și instituții politice. București: Lumina Lex, 2001. 591 p.

¹⁷ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997, art. 13, alin. 2 lit. a, c, d, alin. 3 lit. a, b, c, d, e,

¹⁸ Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1, din 12.08. art. 41 alin. 7.

¹⁹ Legea Republicii Moldova Nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, 29.02., art. 3 alin. 6.

²⁰ Legea Republicii Moldova Nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, 29.02., art. 6 alin. 4.

9. Legea Republicii Moldova Nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, 29.02.

10. Muraru Ioan, Tănăsescu Simina. Drept constituțional și instituții politice. Ed. A IX. București: Lumina Lex, 2001. 703 p.

11. Negru Boris et. al. Constituția Republicii Moldova: comentariu. Chișinău: Arc, 2012. 576 p.

12. Popa Victor. Dreptul public. Chișinău: Editura Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova. 460 p.

**Copyright© Ion CIOBANU,
Svetlana TIZU, 2013.**

Contacte / Contacts / Контакты:

Baltsy State University „Alec Russo”, Baltsy,
The Republic of Moldova

E-mail: ionciobanu1980@gmail.com